

7199
64

СЕМЉОРАДНИЧКИ ТРЕБНИК

КЊИГА 1

Д-р СТЕВАН З. ИВАНИЋ

НАШЕ СЕЛО И ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

ИЗДАВАЧКО И ПРОМЕТНО А. Д.
»ЈУГОИСТОК«

J.N.K. 74a

ЧУВАЈТЕ КЊИГ

7199

Број читаоца

Читалац

~~4383~~

Иванов др. Свеван

61

Наше село и зара-

Занимање

зие боресит.

Адреса

Београд 1942

Сигнатура
књиге

Датум
враћања

Сигнатура
књиге

Датум
враћања

А. Д.

»ЈУГОИСТОК«

[illegible]

J.N.K. 74a

ТЕ КЊИГУ

Д-р СТ. З. ИВАНИЋ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ЛЕСНОВЦА

Бр. 4383

Одељење

е

Струка

XII

НАШЕ СЕЛО И ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ЛЕСНОВЦА

Бр. 7199

Струка

61

ИЗДАВАЧКО И ПРОМЕТНО А. Д.
»ЈУГОИСТОК«

Како се шире заразне болести

1. Неће то на сељака

Ова несрећна реч чује се још и данас од понеких сељака, кад се поведе реч о преношљивости заразних болести: „Неће то на нас сељаке. Каква зараза? Зар ја био непрестано уз болесника, па, вала Богу, ништа.“ Још више је оно, да му се покаже у невољи, па долази да обилази болесника, седи сатима у болесничкој соби, досађује му и замара га запиткивањима. „Па ко ће да му се нађе на невољи, ако не ја“. Као да не може на триста бољих и кориснијих начина да се помогне домаћину, чију је кућу задесила невоља и болест. А много би кориснија помоћ била, да му среди послове у њиви, ливади, око стоке, па да омогући да се укућани, без бриге за мал, баве око болесника.

И многе друге заблуде и празноверице постоје у схватањима народа о заразним болестима. Не верује се да се болест може пренети од болеснога на здравог додиром, ваздухом, водом и пићем, не верује се да се болести могу добити и од болесних животиња. А још и данас их има који озбиљно говоре, да су оболели од урока или да су их уврачали, да их је скрозирао месец, да их је пресекла хладна вода, или да су се

разболели од воћа. А док тако говоре стотине неразумних навика их свакодневно излажу опасностима да се заразе. Сваки час се разболевају из нехата, из незнања, из лакомислености. Много има тих погрешака и тешко их је све набројати, па да учинимо то бар с најчешћим.

2. И ваздух је опасан

Ретко ко прима објашњење да се болести, као грип, туберкулоза, дифтерија, шарлах, мале богиње, велики кашаљ, велике богиње и друге преносе ваздухом. А баш најчешће и најочигледније тако се догађа. Заборавио је, на пример, Павле, да је, на 10—15 дана, пре него што су му се деца разболела од гушобоље, баш прво оболело дете, Марјан, био код кума, где су деца тих дана лечена од ове болести. Али се тачно сећа, да је баш пред саму болест Марјан трчао по ливади за време плашћења сена, да се много ознојио, а сутрадан се разболео. Пио је и хладне воде онако уморан. Ето ти болести од назеба. Ипак то није тачно. Могао је и бити назеб. Али он не изазива дифтерију. Дифтерија постаје, ако се зарази нарочитим заразним клицама. Њих је морао Марјан од некога добити, који их већ има. А видели смо да је пре 10—15 дана заиста био у кући свога кума где је имало ове болести. Ту је добио клице. А њима увек треба времена, док се размноже и изазову обољење.

Потражите само у блиској прошлости, пре 10—15 дана, па ћете већ наћи где сте удисали заразне клице и од кога сте примили болест.

3. Јачи је адет од села

У Марковици завладала редња гушобоље, па је неколико деце и умрло. Излазио доктор Јакшић не-

колико пута. Издао наредбе, забранио посете оболелима, забранио скупљање о погребу и даћама и све остало. Кад доби извештај о смртном случају, оде у село да види како општинска власт врши наредбе.

Стиже кући умрлога. У кући двоје болесника. Тамо се слегло цело село. Пуно двориште људи и жена, па и деце, као на вашару. Ту је и цела општинска управа, сви кметови, ћата, одборници. Напослетку дође и председник. Приђе им доктор.

— Зар си и ти дошао, председниче?

— И ја, — одговара он.

— Па јесте ли примили наредбу, да се свет не скупља?

— Јесмо и примили и објавили. Питај људе.

— Па како се ипак скупљате?

— Слушај, докторе, све је оно тачно што си ти написао. Знамо ми да ово не ваља. Али да знам да ће ми се сутра сва дјеца разбољети, опет бих дошао. Нећу да ми се рече: Гле, претсједника, на невољи се не налази. Јачи је адет од села.

А после ове пратње појавило се још неколико обољења у разним крајевима села. Из свих тих кућа старији су били у кући умрлога, па су обилазили и болеснике.

4. Ти мени зло прорече

У Каони заредио шарлах. У задрузи Петра Радичевића оболело деветоро деце. Све млађе од шеснаест година полегало на широку душему између два зида. Улази доктор у кућу. Никога нема.

— Има ли кога живога у кући? — пита, а из собе се чује глас:

— Уђи у собу.

У соби леже деца, и на њиховој заједничкој постељи седи један средовечан човек, милује дете и нешто му прича.

— Ко си ти? — пита доктор.

— Ја први комшија. Петар отишао у варош, по-
слом, синови и снахе су му по пољским радовима; па
мене замолили да им припазим дјецу, да их мало раз-
говорим.

— А где је твоја кућа?

— Ето је ту, прва одавде.

— Имаш ли ти деце?

— Имам петоро, Богу хвала.

— Па зар се не бојиш за своју децу?

— Зашто бих се бојао?

— Ово је заразна болест. Можеш је пренети сво-
јој деци.

— Ја ка' мислим, неће то на нас сељаке.

— Како да неће, хоће то на свакога. Него немој
овамо залазити. А кад одеш кући, ти не иди својој
деци, пре него што се добро не умијеш и уста не
испакнеш. А то одело свуци и остави на сунце, да
се добро просунча. Опасно је то.

— Па ко ће, господине, да се нађе у невољи, ако
неће први комшија. Морамо ми да се помажемо. Не
бој се, не прелази то на нас сељаке.

— Не бојим се ја ништа, али ти треба да се
бојиш, — говори доктор.

Свршио доктор око деце. Позвао оног сељака да
га испред куће полије. Опрао руке сапуном, умио лице.
Растворио сублимата у води, па истрљао одело и обућу,
више да њему покаже шта треба радити и отишао
натраг.

Прошло десетак дана од тога догађаја, а у доктореву канцеларију улете као ветар један сељак. Не помену ни Бога, него чисто јекну:

— Докторе, ти мени зло прорече.

— Што сам ти зло прорекао, човече? — пита га доктор.

Он му исприча за онај случај у Каони.

— Па нисам ти ја ништа прорекао, — вели му доктор. — Само сам ти казао шта се мора десити. Ти си сам себи зло у кућу однео.

— Помози, ка' Бога те молим, све петоро деце ми пало у постељу. Биле неке бабе, те веле, то је од назеба, али сад се дјеца изасула, — па им још теже него код Радичевића.

Даде му доктор савет и неке лекове преписа.

— Ево ти то, а ја ћу још сутра доћи, да видим шта се може учинити.

5. Може и овако да се преноси

У кући Јанка Поповића разболео се син му Младен, тек је ове године пошао у први разред основне школе. Дете се вратило из школе, нешто га заболела глава, а у грлу га гребе, па не може добро да гута. По очима се види да има и нешто ватре.

Метнуше му постељу уз пећ. Око врата га је намазала баба Селена машћу, па обавила вуненом марамом, а у грло му задунула фишек нишадора. Боловао Младен два три дана, па прошло. Око њега су била и друга деца, забављала се с њим за све време болести.

Али после неколико дана падоше још троје деце, али болест много тежа него у Младена. Повраћали, стегло их у грлу, промукла у говору, ватра висока, клонула, једва дишу. Ништа не помажу лекови баба

Селене, па после три дана, кад је већ обамирала мала Јелена, зовнуше лекара.

Доктор је утврдио гушобољу у врло тешком степену, убризгао је децу и наредио, како је болница била близу, да се одмах пренесу у болницу. Мука је била док су се деца спасла.

6. И други начин преношења.

Одболовао Панта Јовићевић шарлах. Тешко је било, али се извуче. Лекар наредио да се друга деца чувају бар шест недеља од Панте, да се не мешају с њим, а и старији да се не баве много око њега и да пазе, да не пренесу болест на другу децу. Пре него што се Панта пусти међу другу децу, да се окупа од перути и да се пресвуче у чисто рубље и одело, а све његово рубље и постељина да се искувају засебно од рубља здравих. Кућа је имућна. па је Панта у засебној соби и засебној кући. Али већ после две недеље њему досадно самом. Постао за време болести дречан, па почео да плаче и тражи да се врати другој деци. Немиран, виче, свађа се, да већ не може да се трпи.

— Па он је здрав као вук — вели му отац. — Пусти га с другом децом.

— Али доктор рече, да се друга деца могу од њега заразити, — вели мати.

— Како да се заразе, кад је Панта оздравио? чуди се отац.

И пустише Панту међу другу децу. Било је тамо весеље и бука. Играли су се до миле воље, али замало.

После четири до пет дана почеше се разболевати и друга деца. Пада једно за другим, начини се читава болница од куће. Лекар дошао и наредио да се сва деца пренесу у болницу, јер их у кући нема ко да негује.

Било је врло велике муке око лечења, па је од шесторо деце двоје умрло.

Зараза је дошла од Панте који је сејао своје клице међу другу децу. Да су послушали лекара, па га држали издвојеног од здраве деце, док се не очисти од клица, не би било ни штете ни жалости.

7. Неће да пелцује дете

Газда Теофило Петронијевић уписао јесенас унука у школу. Он га и довео први дан и оставио учитељу и молио га да га добро књизи учи. Набавио му књиге. Али се постарао и за зиму. До школе има по сата. Тај пут треба дете сваки дан четири пута да пређе, па му купио гумене чизме, направио му кожух, чохане чакшире и гуњ, купио шубару и шал, а мати му исплела вунене чарапе и рукавице.

— Сад можеш, — вели Теофило, и на северни пол.

Али и поред тога дете занеможе. Кад су се уписивали нови ђаци, учитељ сваком саветовао да пелцује дете против дифтерије. Била прошле године редња, па доктор препоручио, а учитељ сваком саветује, да би, ако пристану, завео дете у списак, па известио доктора да дође. Треба трипут пелцовати.

— Не треба то њему, — вели Теофило. — То је урадио Ђура Сенокосић, па му дете имало ватру.

— Не мари то ништа, — вели учитељ, — али дете се обезбеди од тешке и опасне болести.

— Чуваћемо ми њега.

И ето како су га сачували, дете добило дифтерију. Дошло је одмах доктору, он му убризгао лековит серум, али је болест била врло озбиљна. Једва се извукло.

8. Божја воља

У кући мртвац. Од гушобоље умрло дете. Дошао сам у село, јер у тој кући још болесника има. Пред кућом људи тешу мртвачки сандук, а око мртваца се скупиле разне стрине, тетке и бабе, не само из овог села, него и из даљих села, па чак и из другог среза.

Почех објашњавати овим женама, како чине зло својој деци, што су дошле у ову заражену кућу, те могу однети гушобољу својој деци. Прекиде ме једна баба:

— Против Божје воље се не може ништа. Ако Бог хоће, разболеће се и наша деца. А ако Он не да, та твоја прича ништа не вреди.

Наљути ме ово мало, па рекох баби:

— Бог се брине, бако, о бесловесним створовима. Човеку је дао разум, па му је рекао: „Чувај се сам па ћу ти и ја помоћи!“ Ако се ви сами не чувате, Бог вас заиста не може чувати, јер он има и сувише бриге око птица небеских и других бића без разума.

9. И здрави преносе заразне болести

Отишао окружни лекар у село Рипањ, близу Београда, да види зашто се тамо шире велике богиње. У општинској судници затекне благајника у канцеларији, свега изасутог од великих богиња. Он ради у канцеларији, кроз коју пролази свакодневно велики број људи ради својих званичних послова. Ту су и претседник и деловођа и кметови, а они су позвани да воде бригу о борби против болести, али њима ни не пада на ум, да њихов благајник не само да онај народ што долази у судницу може заразити, него и њих саме.

Окружни лекар се згрануо, кад је то видео и најурио благајника кући. Али кад је доцније понова дошао

у село, нашао је истог благајника опет у канцеларији. Тада га је казнио новчано. Али пре је требало казнити и цео општински суд.

10. И прездравели су опасни

Срески лекар отишао у село Жарково. Тамо су се појавиле велике богиње у једној кући. Прво се разболео младић од 18 година. Лекарску помоћ нису тражили. Болест је била доста лаке природе, па је убрзо прездравио. Али мати му се разболи врло тешко, те је донесу у болницу у Београд, где је доцније и умрла. Тако се сазнало о овим обољењима.

Кад стигосмо у село, у општинску судницу прво свратисмо. Ми лекари говоримо о опасности ове болести, а чланови суда слушају са прилично досаде. Пођосмо кући оболелих, да видимо, шта је учињено тамо у погледу спречавања, да се болест не шири даље по селу.

Прво сретосмо једног старца.

— То је домаћин куће, рече нам пратилац, отац болесников.

— Зар он иде по селу? упита физикус.

— Па он је, хвала Богу, здрав.

Почесмо објашњавати да ову болест могу преносити и здрави, који су из домова, где има болести, нарочито ако се не изврши најстрожије чишћење дома, купање и прање, а нарочито су опасни прездравели. У то сретосмо једну групу од 5—6 младића.

— Ево му сина, рече нам пратилац.

И збиља са здравим младићима ишао је овај прездравели младић по селу, обилазили су куће и скупљали се ради неког другарског провода. Погледасмо у бившег болесника. Лице му се перута, а тако исто и руке и остало тело.

— Па он је у овом стању још опасан за друге, рекох. Ако буде у перутању обилазио село, све ће заразити што одавно нису пелцовани.

— Па шта му ми то знамо, био је равнодушан одговор претседника општинског суда.

* * *

У селу владају велике богиње. То знају најближи рођаци, али нико о томе не сме да говори, јер се верује, да ће умрети болесник, ако то неко узазна. Тако се једне године у једном Моравском селу проширила ова болест у великим размерама. Власт је сазнала о постојању болести тек кад је један, који је прележао болест, дошао среском начелнику ради саслушања.

11. Близак додир с болесницима

У кући Панте Живковића из Радаљевог пало троје деце у постељу у три четири дана. Задружна кућа, четворо браће имају петнаесторо деце. Сва деца, и здрава и болесна, у истој соби; постеља им је сено прострто по земљаном поду, а преко њега губери. Леже измешани заједно болесници и здрави.

Био новембар месец. Хладна киша сипа из неба. Доктор приспео тек око пет сати из Ивањице. Већ пала тама. Улази у кућу и воде га болесницима.

Млађи брат Пантин, Јеротије, запалио луч, да осветли док доктор прегледа болесника. Лекар мисли: „Е, мој народе, овако си ваљда осветљавао још Светом Сави, кад ти је обилазио куће.“

— Ово је заразна болест, гушобоља. Прегледаћу и ову здраву децу, јер се ова болест преноси с болесних на здраве, нарочито кад сте овако утрпани и измешани.

— Ма неће бити, докторе, — вели старица, мати браће Живковића. — Није то иста болест. Свако ти је дијете друкчије болесно. Ево ово прво што се разбољело, добило прво бљување и ватруштину, прокашљало и промукло. Ја велим то ти је неки назеб. Ово друго онемоћало ономадне, па не може да гута. А ово треће нешто отекло око врата, па му се спустило у желуце. Да не буду мицине?

— Тако и бива, стара, — вели доктор. — Ниједна болест не долази у свих болесника с истим спољашњим знацима, али увек свака болест има у свих болесника неке унутрашње знаке који су заједнички свима болесницима, па их по томе ми разазнајемо од других болести.

Прегледао доктор сву децу и нашао још троје болесно са ватром и променама у грлу, а и деца му сама признала да им смета кад гутају.

— Сад треба да убризгам серум овој деци. У ово двоје је болест добро затрајала, али ваљда ће и њима Бог помоћи, — говори лекар и показује на двоје деце, теже болесне. Та деца леже, тешко дишу, шире ноздрве и устима отимају ваздух, већ им се плаве усне и врхови прстију.

— Ма да им не шкоди то твоје шприцање, — вели баба, — онемоћали су много, а лијек ти је јак. Да ли ће издржати?

— Не знам да ли ће болест издржати, а за лек сам сигуран да им неће шкодити. Камо среће да сте ми их још првог дана довели.

— Остави, најо, доктора, — вели Панта — он зна шта ради.

Доктор искува на огњишту у неком лонцу бризгалицу и игле, па убризга серум свој болесној деци. Наредио је шта ће даље радити, нарочито за оно двоје

које је болест најјаче савладала, па им рече да оно деветоро, још здраве деце, одвоје у друге куће, а имали су у дворишту још три куће. Објашњава им да се могу и друга деца заразити.

— Ако буде Божја воља, обољеће, — вели стара. — А ми ка' држимо да не могу, јер знаш не подударају им се крви.

— Бог ће нас чувати, стара, — одговара лекар, — ако се ми чувамо. Али ову болест изазивају ситне клице које ми не видимо. Њих избацују болесници, кад кашљу, па је пун ваздух у овој соби тих клица. Не знам, можда је неко и од ове здраве деце већ захватило клице, — али ако овде остану, онда је много већа могућност да их захвате. Него ти, Панто, одмах да учиниш што рекох. А ја ћу наврнути опет за два дана, да их видим. Ако би пак нешто раније било, ти ме одмах извести.

После два дана дошао доктор. Пред кућом људи гологлави, а један комшија теше даске за мртвачки сандук. Једно од оно двоје тешко болесне деце умрло.

— Чисто мислим, да не би ни оно умрло, да га ниси шприцао, — вели стара.

— А ја опет мислим, да би ви данас или за неколико дана изнели бар три четири мртвачка сандука из ове куће, — одговори јој доктор.

Болесној деци већ било сасвим добро. Нека загладнела, па би да једу, па им доктор одобри пилеће чорбе, млада кајмака и неслана сира

Од преостале деце која су била размештена по другим кућама ниједно се није разболело.

— Да их помешамо — пита баба — чим несрећног Језда изнесемо?

— А не, — вели доктор. — Они ће остати раздвојени све док ја не одобрим. Али и кад дозволим да

буду заједно, треба и даље да спавају у више соба. Ево и ове прездравеле раздвојте у две собе.

Панта је био разуман домаћин, па се држао упутстава лекарских. Лекар је долазио још неколико пута и брисао деци грло неким замотуљцима вате на шипчици, смештеним у неке стаклене цеви. Тек тамо после пет недеља дозволио је да се деца могу мешати, јер, рекао им је, у грлу болесника више нема клица, па не могу бити опасни за здраве.

И заиста у Живковића задрузи више се ни једно чељаде није разболело од гушобоље.

12. И ручак у болесничкој соби

Ђунисије се вратио јуче, касно у ноћ, с вашара. Тамо седео с пријатељима, па као сваки човек попио и неколико пива. Али не дај Боже, није се напио. А јутрос почело. Глава му нешто мутна. Нелагодно му. Жмари га, а ватра се попела. Биће од оног пива синоћ. Захладнели му желуци, јер ето не може ни да једе, а у трбуху га нешто мучи. Ватра пак стално држи и све већа. Не попушта ни на винско сирће. Трља га и баба — Перса, па је ред и да му се дижу желуци, ваљда су спали од оног хладног пива. И то траје већ недељу дана. Глава да пукне од болова, па је и у заносу, по неки пут и пребацује у говору, у бунилу је. Пробали све, па баш да виде шта лекар зна, а он вели тифус.

Није од пива, него испитује где је био пре три — четири недеље. И напослетку показа се, да ће највероватније бити да се заразио код пријатеља Марка који се тек разболео, кад је био на ручку код њега, па јели млеко из исте каленице.

13. Мувe преносе болести...

Разболи се тетка — Станија. Чупа је, да јој утробу разори. Па је спопадне пролив. Мало, мало, па трчи

напоље у шљивар. Изгледа јој да ће вршити нужду, а оно испочетка пролив, а после мало слузи, па и крви. Измучи је до Бога. Не зна се ни броја колико је пута морала бежати у воћњак. А после је изморило да се једва креће. „То је од шљива,“ веле јој. А ројеви муха лете и падају на хлеб, млеко, сир, јело, све што је откривено.

У суседству већ су израније тако болесни, па заредило и даље по селу. И у кући тетка-Станије разболело се још неколико чељади.

Срдобоља, није вајде, то већ и сељаци увиђају и криве проклето воће, ко га и даде крајем лета. А нико и не помишља на мухе, а оне лете из куће у кућу и шире болест, заражују намирнице.

А ништа лакше него да се искорене мухе, само треба средити ђубре, где се мухе легу.

14. Користи и штете од ђубрета

И привредна корист је ако се ђубре среди. Ако се оно баца на гомилу иза или испред штале, оно се упропашћује. Пушта се сунцу да га суши, киши да спира хранљиве састојке за биљке и разном семењу корова да га зарази. Тако ђубре изгуби сву своју вредност, па кад се изнесе на њиву као и да није нагнојена. Зато се и дешава, врло често, да сељаци кажу: ђубрио сам па ништа не помаже. У ствари није помогло, зато што је ђубре рђавом обрадом изгубило соли потребне за исхрану биљака. Поред тога још такво ђубре било је најбоље легло за мухе.

Зато ђубре треба скупљати у нарочита ђубришта која се могу израдити од бетона, камена, цигле, иловаче, поплета, дасака, већ према могућностима домаћина. У та ђубришта треба купити све стајско ђубре,

а у осочну јаму скупљати мокраћу. И ради бољег сазревања ђубрета и ради уништавања муха, ђубре треба превртати, лети у петнаест дана једанпут. Тако дођу горњи слојеви доле и прекрију се оним ђубретом што је било доле. У горњим слојевима се налазе и јаја и црвићи муха, па с њима доспевају доле и покрију их дебели слојеви ђубрета. Ту црвићи немају кисеоника да дишу, а поред тога ту, у доњим слојевима, развија се велика топлота, и преко 60°C, што они не могу да поднесу те угину.

Ови црвићи и јаја муха уништавају се, и ако покријемо ђубре дебелим слојем земље, па ту земљу залијемо водом и утабамо, а могу се убити и поливањем кречним млеком, бордовском чорбом и сличним.

Свакако, село се мора бранити од муха и то у свима двориштима, јер мухе преносе све заразне болести. Оне су често пута најважнији узроци што се, не само цревне већ и многе друге болести преносе из једне куће у другу.

15. И из каљуга и сливцима шире се болести

Хоћемо да нам је све потаман, при руци, па је тако и с појилима и каљугама за свиње. Стоје уза сам бунар или поред саме чесме. Прљава вода из појила или из каљуга слива се натраг у бунар и загађује чисту воду. А свиње, стока и живина често натрапају и на изметине заразног болесника, па их сперу у појило или каљугу. Сливањем те нечисте воде доспевају у бунар и заразне клице и загађују воду.

Бунари су откривени. Свако захвата воду својим судом. Снаша Ранђија радила је око детета, болесног од неке заразне болести, па јој затребало воде. Дохватила је кову, неопраним рукама на којима је поуздано

било и заразних клица, па је отишла до бунара да захвати воде. С ковом је пустила и заразне клице у воду и загадила је.

Тако се преносе не само срдобоља и вруница, већ и шарлах и гушобоља па и друге болести.

16. Живи гад и болести

Срамота је, али се понекад чује од сељака: жив човек има ваши. Хвала Богу, не мисле сви тако, али их има и таквих који чак држе, да су ваши као неки благослов Божји и да су знак здравља. А оне су, збиља, ђаволов посланик и, сасвим супротно, непријатељ здравља. Не само да су ваши криве, што у неким крајевима нашим влада зла болест, пегавац, и што могу преносити и повратну грозницу, већ и зато што штете кожу, јер убодима драже на чешање и тако је излажу заражењима, гнојењима, чиревима.

17. Од вашију до пегавца

У кући Миливоја Костовића из Добрића оболе у неколико дана троје чељади. Обузела их велика малаксалост, главобоља, болови у рукама и ногама, висока ватра, а после три четири дана пали у незнан и бунцање, узнемирили се, па су их морали чувати да нешто не учине од себе. Напослетку се и по телу појавиле плавкасте пеге.

Није било вајде ни од каквих лекова, што препоручују сеоски видари и видарице. Болесницима све теже и горе, па се Миливоје диже у варош по лекара.

— Па ово је пегавац, — вели доктор.

— Од куда им то? — пита Миливоје. — Да нису назебли?

— Од вашију. Само оне преносе ту болест.

— Па моја је кућа чиста, тога никад у нас није било, — одговара Миливоје. — Биће да је то нешто друго.

— Не може бити. Ову болест преносе само беле ваши, — одговара лекар.

Зовну Миливоје домаћицу, па је пита, да ли је она приметила ваши у кући. Кућа је иначе сасвим чиста, а чељад мења редовно рубље.

— Право да ти кажем, — вели домаћица, — нашло се вашију баш на ово троје што лежи.

— А откуда им то? — љути се Миливоје.

— Ако се сећаш, кад си оно, пре двадесетину дана, довео оне Осаћане, да нам израде млекарник. Они су становали у соби, где спава ово троје. Кад су они отишли, жалила су ми се наша деца да су нашла ваши у постељи. Одмах смо искували постељину и рубље, али пре тога њих су ваши уједале.

— Ето, те ваши су биле заражене клицама пегавца, па су их заразиле, — рече лекар.

— Ко би још и то могао помислити! — вели Миливој.

— На све се мора мислити, — одговара лекар. — Лепо је примити страна човека у кућу, али треба пазити да не остави нешто што може оштетити здравље укућана. Ти су људи оставили заражене ваши, па и болест. Због тога, у оваквим случајевима, треба очистити и собу и све ствари пре него што се употребе за укућане.

18. Циганска посла

Циганин Суља Жабац из села Сираковца у Босни, с првим данима пролећа, натоварио черге, прљаве лонце и шерпење и вашљиве губере, на таљиге с арњевима. На кола су сели његова жена Цулика и петоро голо-

трбих циганчића. Он и жена му напунили луле с крцом и потерали мршаво кљусе. Пошли у богатије крајеве, у Мачву.

Дошли су после три дана путовања у село Добрић. Испред села, поред пута, подигли су своје чађаве черге, одвалили прошће, окресали багрење поред пута, па zaloжили ватру. На вериге обесили котао над ватром, да скувају неку кокошку коју су уз пут украли.

Суља је с децом остао поред ватре да кува ручак, а Цулика упртила прљаву торбетину преко леђа и пошла у село. Отишла тамо, да вара и лаже, да гата у пасуљ и чита с длана, али и да посматра газдинске куће, да би се преко ноћи запослио Суља и старији му синови Муја и Крља.

Пред прву кућу сеоску приспела Цулика, па промрмља: Цигани гори него ми. Не дангубим сас њи. Ајде даље.

Тек се пред трећом газдинском кућом зауставила. У дворишту послује домаћица.

— Газдарице, довикује циганка оћеш да ти видим срећу?

— Ђаво те однео, шта ти знаш?

— Жива ми ти и моји циганчићи, знам у длан, знам у пасуљ, гледам у боб, гасим углевље, читам на кафу. Све видим као кроз стакло. Жива ти деца. И карте имам, праве гатарске. Све чаролије умем. Сас анђели говорим, а сас ђаволи се свађам.

— Немам ја времена, да се тим бавим. Иди с Богом.

— Али кајаћеш се, ако Цулику не послушаш. Умем ја и из кључалу воду да читам и сас метлу да гатам. И по цвеће на прозор видим, па треба да ти кажем судбину, прича циганка.

— Немој ту да ми зановеташ, него ми се чисти с капије. Имам ја посла и без тебе. То рече домаћица, па уђе у млекарник.

Циганка се окљувала још неко време, па пође даље. — Гром је спржио, а тако богата кућа, ту би било и за моју торбу и за Суљу.

Још у неколико кућа није имала срећу, па наиђе на кућу Јездимира Мојсиловића. Његова домаћица се радо гиздала. Млада жена имала је неке рођаке у Шапцу, па је тамо научила и на белило и руменило.

Мери је циганка, па ће јој рећи:

— Да ти гатам, лепа моја млада, зна баба и чаролије, да сви облећу око тебе. Уме и басме од урока. А чита из карте као поп из књигу.

— Ма не треба ми то, нећка се домаћица.

— Оће ти треба, кад ти баба научи.

— Па добро, уђи, али на ону доњу капију.

Ушла циганка у кућу. Укућани отишли на пољске радове. Само она млада остала.

— Да ми даш залог, да боље видим. Пару неку ако имаш златну најбоље, а може и сребрна.

— Бога ми то немам. Имам само банке.

— Е онда мора бар пет банке.

Даде јој млада три, што су се у ње затекле.

— Немам више.

— Онда да метнеш брашно, маст, сир, кајмак.

Оде млада у млекарник, да јој спреми. Циганка се осврну по кући. Смаче са полице два тањира, из собе узе две кошуље, једну ткану кецељу и два пара чарапа, па све то стрпа у торбу. У то се врати и млада из млекарника.

Бацала јој прво карте, затим бацала пасуљ, па јој гледала у длан.

— Велика ти срећа чека, жив ти твој ђувеглија. Али да ноћас твој ђувеглија иде у Шабац, да ти донесе до ујутру две кесе бонбоне из две радње, па ће све бидне што ти писује . . . А ти сас укућани да спаваш ову ноћ у вајат. Нико да не бидне у ову кућу.

Залуделе младу циганкине враџбине и лагарије, па чим је испрати, оде на њиву, да моли Јездимира, да иде у Шабац да јој донесе, што је циганка рекла.

Бунио се човек, али напослетку пристаде и пред вече оде у Шабац. Укућани су отишли после вечере на спавање у вајат, јер им млада рекла, да је кућу почела кречити.

Ујутру је било изненађење, кад су свратили у кућу. Врата разваљена. У собама неред, нестали ћилими, читава труба платна, полутка сланине, качица сира, ћуп масти. То се десило још у неколико кућа које је циганка јуче обишла. А цигана није већ више било у селу. Ишчезли без трага.

Али није се само на томе свршило. Цигани оставили и ваши иза себе, а на то у оној забуни нико није ни обраћао пажњу. Тек кад их после неколико дана поче сврбити, пронађоше ваши у рубинама. Ишчуђавају се од куда им је то могло доћи а и не падају им на памет цигани.

После две недеље, почеше у селу оболевати у неким кућама. Прво у онима где су биле циганске похаре, а затим и по другим.

Спопадне тешка главобоља, ватруштина и занос. Болесник малакше да се једва у животу држи, бунца, хоће да бежи. По телу се појаве плавкасте пеге. Понеки и умре.

Сељаци прво мислили на назебе, а затим видели да је редња. Болест све већа маха узима, па напослетку општина известила и среског лекара.

— Па ово је пегавец, вели лекар. Од куда сте га донели?

— Нико нигде није ишао.

Распитује лекар, откуда су се увашљивили. Нико не уме да објасни.

— Па лепо, пита по кућама, да ли су вам долазили неки страни људи или цигани у куће?

— Знаш, господине докторе, вели кмет Јанићије, прво се болест појавила у кућама где је било похаре...

— Какве везе има похара с пегавцем? пита доктор.

— Цигани су то урадили, господине, наставља Јанићије.

— Сад разумем. Цигани вам покрали ствари, а оставили своје ваши. Те ваши су биле заражене клицама пегавца и сасвим јасно, разболели сте се. Тако су вам цигани однели ствари, а оставили болест. Лепо вам је та циганчура угатала и уврачала.

— О брате, вели кмет Јанићије, зар и ваши могу да нанесу овакву болештину!

— Још боље, Јанићије, циганске ваши.

Доктор је наредио искување и парење ствари, рубља и постељине, па је болест после неколико недеља нестала. Али после тога у Добрић никад више нису смели привирити цигани чергари.

19. Са весеља разнели пегавец

Женио Јовица Ломовић из Мургаша сина. Добра домаћинска кућа, па приредили велико весеље. Дошле званице са свих страна из околних села, па и пријатељи из Ваљева и с Уба.

Читаву чету цигана свирача довели из Богдановице и Степојевца. Цигани као цигани, свирали и певали

до промуклости, а кад се уморе измешају се с гостима, па навале на јело и пиће, како већ само цигани могу, кад је џабалук.

Два дана трајала свадба и весеље, па се гости разишли домовима.

Али већ после дванаест дана од свадбе разболи се у кући Јовичиној млађи син Миленко, младић од 19 година.

Подујмила га нека ватруштина и главобоља. Глава да прсне, не може да је смести на јастук. Боли га цело тело и ломи га. Нарочито га спопала нека севања у листовима, а руке му ломне као да је цео дан косио.

Звали су већ сутра дан лекара из Стублина, али ни он не уме да каже што је Миленку. Још се није показала болест, али свакако ће бити нека зараза.

— Што би му могло бити? пита Јовица. Никаквих болести нема у селу, а није нигде ни ишао од куће, да би нешто нахватио. Све до ономад био здрав, а и сви су укућани здрави.

— Видећемо за дан два, говори доктор. Сад га добро чувајте, мењите му облоге на главу и око тела, кад га обузме јака ватра. Дајте му млека и чорбице за храну. Нека лежи у засебној соби. Други нека га не узнемирују. Преписаћу му лек против главобоље и ватре.

Болест не попушта. После три дана ватра још јача, па се и заноси и бунца, а по телу се почеле јављати плавкасте пеге. Занесе се болесник и узнемири, па хоће да бежи, једва га савлада старији брат Димитрије.

А у селу се појавила слична болест још у две куће.

Обишао доктор све болеснике и већ се видело шта је.

— То је пегавац, рече оцу Миленкову, само не знам откуда је добио ту болест. Ваша је кућа чиста, а и ове, колико ја знам. Нема вашију. . .

— Ма господине, јави се Милева жена Јовичина, срамота је да ти кажем, али ти нешто говориш о вашима, а после свадбе смо нашли и ваши.

— Па ваши преносе пегавац Друкчије не може да се добије ова болест, говори им доктор. Да ли су били они из Јовановића и Петровића, где има болесника, на свадби?

— Како да не. То су нам кумови, одговара Јовица. Само ко ли је посејао ваши по кући? Јављају ми из Ваљева, да је и пријатељ Лаза оболео, а и он је био на свадби.

— Да ли су били какви намерници, непознати људи на свадби? пита лекар.

— Не, господине, све наши сељаци, добри домаћини, из уредних и чистих кућа.

— Ипак је морало бити неких вашљивих, вели доктор.

— То би могли бити само цигани, мисли Јовица.

— То је, одговара доктор, а одакле су?

— Ови наши из Богдановице и Степојевца.

— Таман тако. Сад знам и разумем, откуда пегавац. У Богдановици међу циганима је било те болести, одговара доктор.

Тако су цигани са свирком и песмом разнели пегавац у неких десет кућа.

20. И велике богиње често цигани разносе

У село пали цигани чергари. Разапели черге на утрини пред селом. Наложили ватре и обесили лонце о вериге. Голотрби циганчићи се окупили око ватре

и пазе да се узвари чорба. А циганке с торбама размилеле се по селу, да врачају и гатају, па да нешто испросе, а нешто и украду.

Остали су ту три четири дана, па се изгубили и отишли даље у друга села.

Али већ по њихову одласку поче нека болест по селу. Појавила се у неколико кућа. Нека тешка болест, ватра, главобоља, неки болесници и повраћају, а затим се по телу појавиле и красте.

Лекари утврдили велике богиње.

— Откуда вам то? пита срески лекар претседника општине.

— А откуда бих ја то знао! Нико у селу није био болестан.

— Да није ко путовао негде даље? пита лекар.

— Није нико ни од оболелих ни од њихових укућана.

— Па ипак морао је неко долазити у село? пита лекар. Ко је био, тако пре седам до десет дана и више у селу? Морали су долазити неки странци.

— Били су ту, присећа се претседник, неки цигани чергари. Остали свега два три дана, па се изгубили.

— Ту лежи зец, вели доктор, они су се изгубили из села, али су заборавили у селу клице великих богиња. Предали су их сељацима. Они су болест посејали по селу.

Болеснике су издвојили лекари у болницу. Очистили куће, а укућане где је било болесника ставили под присмотру. Цело село су калемили против великих богиња. Напослетку су болест угушили, али је троје умрло од великих богиња.

21. Тужили доктора

Донели у болницу тешког болесника. Доктор утврдио цревни тифус и задржао га у болници. Мучио се око њега са својим помоћником и лечио. И већ му је после четири недеље било боље. Ватра спала. Гладан и тражи да једе. Доктор му даје одговарајућу храну, али он тражи хлеба. Још није за то. Болесник тражи да иде из болнице, а доктор мисли да још не треба да га пусти.

— Да ме пустиш кући, вели болесник једно јутро.

— Још не смем. Остани још недељу дана, па си онда сигуран.

— Ја нећу више да останем. Ако нећеш да ме пустиш, тужићу те за самовласно лишење слободе.

— Добро, тужи ме, смеје се доктор.

После неколико дана доктор доби од среског начелника тужбу да одговори на њу.

И заиста тужио је болесник доктора за самовласно лишење слободе.

22. Опасна окобоља

Мај је месец пелцовања. Срески лекари обилазе општину за општином. Дође лекар у заказано време, а никога нема. Тек онда се растуре послужитељи по селу и довикују: Чујте и почујте, све жене да донесу децу на пелцовање. Дошао доктор. Пожурите!

Чека доктор, а двориште школе полако се пуни. После 2—3 сата почиње пелцовање. Доктор пелцује а ћата записује имена и разводи по докторовом списку који су пелцовани.

Долази млада жена с близанцима. Тек им је око две недеље.

— Знаш нису за пелцовање. Али Владимир ме послао, да се прегледају. Нешто им се натураило на очи.

Погледа доктор. Очни капци отекли, зацрвенели, провире жућкаст гној.

— Причекај ти тамо код школе, кад свршимо са овом децом.

Пелцује доктор децу и прича женама о нези и чувању деце. Хвали мајку са здравим дететом. Кад примети слабије дете, одваја да га прегледа. Свршило се пелцовање. Позвао доктор мајке са слабијом и болешљивом децом у школу. Прегледао децу, дао савете и упутства шта да чине. И напослетку позвао жену с близанцима у учитељеву канцеларију.

— Натураило им се пет дана по рођењу, вели мати. Прво зацрвенеле очи, па почеле крмељати и отицати. Бабе кажу чисте се. То ће проћи, а оно све јаче. Неки кажу то је цвет. Чуо Владимир, да ћеш доћи, па вели синоћ, да ти се јавим, да видиш шта је ово и да им даш лијек.

Прегледа доктор децу, иако види шта је.

— Ти мораш да идеш у Чачак у болницу с децом. да се тамо лече.

— Бог с тобом докторе, оволики рад да оставим. Напиши ти нама лијек, па ћемо ми код куће.

— Али, жено, да се може лечити код куће, не бих те слао у болницу. То је опасна болест. Ако се не лече, ослепиће ти деца, па шта ћеш с два слепца.

— Не могу, докторе, него препиши ти. Зваћемо Саву болничара, па ће он ваљда умјети. Каква им је болест?

— То је споредно, говори доктор, каква је болест. Може се лечити само у болници. Ту не помаже Сава болничар.

— Јеси ли ти видео овакву болест? пита сељанка.
Откуда се натурала?

— Видео сам и знам да је опасна.

— Владимир је рекао да ми кажеш каква је болест и откуда се натурала.

— Слушај жено, треба да идеш у болницу, па да се лече и деца и ти.

— Зашто ја да се лечим кад сам здрава?

— Па зато што су се деца заразила од тебе при порођају. И друга ће ти се тако рађати, ако ме не послушаш, а ова ће ослепети, ако се не лече.

— Буди Бог с нама, откуда су добила од мене? Шта говориш ти, докторе? Њима су очи биле здраве кад су се родила па се после натурало.

— Ја ти кажем истину. Не појави се болест одмах него неколико дана после порођаја.

— Па каква је болест?

— Велим ти то је свеједно. Главно је да морате да се лечите у болници.

— Ти ми мораш рећи, наваљује сељанка.

— Па добро, кад толико наваљујеш, да ти кажем. То је трипер, а деца су се заразила од тебе.

— Шта говориш ти, докторе! Ја сам поштена жена. Откуда мени таква болест?

— Не кажем да ниси поштена. Али то ти је болест. Опасна је, па треба да се лечи. Сама нећеш моћи ни децу лечити, а камо ли себе.

— О брате, што ми наприча. Ја се нијесам курвала, да добијем трипер.

— Та то ти нико и не каже. Може ту болест да добије и поштена жена. Треба и твој Владимир да се прегледа.

— Сад је и он болестан, по твоме.

— Највероватније, вели доктор, да си ти захватила од њега, јер су се деца несумњиво заразила од тебе. Него да ти одмах идеш у болницу. Ево ти и упутства да те приме.

Отишла је жена и непрестано се ишчуђавала шта јој је доктор рекао.

23. Наметнуло се и набацило се

— Ристосија, о Ристосија, ој! — ори се са Забучје од куће Вилимана Паликуће.

— Чујем, Станојка, ој! — одзива се са другог краја Ристосија Јеротија Деликладе, позната лекарица по свима селима под Мучњем. Веле, нема таквих доктуре ни у Биограду, само јој вали диплома.

— Ма знаш ли нешто од чира? дозива Станојка. Ево ми Гавро занеможе већ три дана. Отекло му за врат ка' јаје, не спава три ноћи, нити нешто да окуси већ три дана. Свиште дијете.

— Узабери лист боквице ка' длан детињи, опљуни па залепи на непоменик. То му је он, јадна не била. Направи цицварицу од ељдана брашна, па преко листа топло преви. Ја ћу доћи, кад уредим и површим послове по кући, да обајем и поприштим, ако треба.

Учинила Станојка, како јој је поручила Ристосија. А у неке, после ручка, ето и Ристосије. Чудновато се опремила. На главу метнула козју кожу с роговима напред, опасала се ликом. У левој руци носи бела слеза и коприве, неку прљаву кожу и зарђао нож.

Не улази у кућу, већ испред врата виче:

— Непомениче напоље, да уљегне здравник. С врата на леђа, с леђа на задњицу, са задњице на бутину, са бутине на лист, с листа на стопало, са стопала у земљу. Тамо се сатрô и затрô. Непомениче, напоље, да уљегне здравник.

А Станојка ће из куће:

— Напоље, непомениче, уљегни, здравниче!

И тако Ристосија говори три пут, маше оним што држи у левој, а крсти се десном. А Станојка јој одговара, па се и она крсти.

Гавро лежи на губеру крај огњишта. Зајапурио се у лицу, а врат му увијен шалом. Стење и јауче у ватруштини.

— Одви те шалове, вели Ристосија, да видим. Одвила Станојка, а оно се већ провалило, па гној истиче.

— Добро је, вели Ристосија. Треба му обајати и превити други лијек. Ево ти корјен бијела слеза, истуцај га у ступи. А ову коприву исецкај. Све то искувај са ћетеновим брашном, па ћеш превити, а преко тога зави овом кожицом од ласице. Ја ћу дотле да обајем и да попрештим.

Села Ристосија на треножац поред Гавра. Узела ћасу с водом. Из ватре вади жеравицу и гаси угљевље

— Напртило му се с источне стране, вели.

— Да није од Јаноке? Њена је кућа тамо. С њом сам се нешто споречкала, баш пред болест Гаврову, пита Станојка.

— Не знам, али ево погледај. Зелене су очи набациле чини.

— Не може други бити него Јанока, вели Станојка. Њој су очи зелене.

— Ласно ћемо за то. Сад ћу ја њему басму. Мрмља нешто Ристосија, иде око Гавра и сваки га пут, кад начини круг око њега, плесне оним зарђалим ножем по чиру, а затим забодје нож врхом у земљу. Дете зајауче од бола. И тако седам пута мрмљајући, да непоменик оде преко седам конака у седмо село, у седму кућу, на седму душу. А ако тамо никога не нађе, да зарђа као зарђао нож и да оде у земљу као врх од ножа.

У то и Станојка спремила мелем, како јој је Ристосија наредила. Обајала Ристосија и мелему и убола га три пут оним ножем, па га изручила из шерпе на једну прљаву крпу и превила га на чир.

Пекло Гавра, па после неког времена лакнуло и да видиш, добро му било. Спавао мирно те ноћи. Сутра дан изјутра одвила Станојка оне крпе, а оно провалило, па куља као из табарке.

Ристосија спремила одвар од траве разгона, разлила у беле боце, додала печеног црног лука, усула зејтина и посолила. Вели:

— То ће да чисти рану.

Превила Гавру то и, заиста, било му добро.

Али не лези враже, шестог дана доби дете високу ватру. Отече ниже првог чира па поче да боли испод пазуха. А од чира до пазуха појавила се црвена пруга.

Ристосија тврди, набациле му нечастиве силе. Гасила опет угљевље, врачала у боб, али ватра све јача, па дете поче и бунцати. Траје то већ неколико дана.

Већ десетак дана дете не иде у школу, а било најбољи ђак, па учитељ дошао да види шта је с њим.

Гавро лежи сав у ватри, ослабио као сенка и онемоћао.

— Шта учинисте од детета? Јесте ли звали доктора?

— А шта му ту доктор зна. Била је Ристосија, али набациле се нечастиве силе, па ето не можеш их одагнати, одговара Станојка.

— Какве нечастиве силе, него сместа дете у болницу. То му се крв отровала од тога чира и нечистоће.

Једва је учитељ Вилимана наговорио да дете однесе у болницу.

Лежао је Гавро у болници осам недеља и једва му душа остала.

24. Баре и локве — легла комараца и маларије

Сваком је познато, да у баровитим, мочварним и тресетним крајевима спопада људе грозница. Зато је баш народ и зове барском грозницом, — што му је то познато. Па ипак, кад се питају како се преноси ова грозница, сумњају на све пре него на правог преносиоца. Мисле на ваздух, на барска испарења, на назебе, на зелено воће и ваздан друго шта, а остављају комарцима да их уједају.

Прави и једини преносиоци су комарци. Они сишу крв болесника, па с њом уносе, у своје тело, и изазиваче маларије. Ту, у желуцу комарца, ти изазивачи се плоде и размножавају у безброј младих готована. Кад комарац убоде здравог, он упусти у бод мало своје пљувачке, а с њом и младе изазиваче маларије. Они се размножавају у крви човека, нападају црвена крвна зрнца, и кад се довољно размноже, ево напада грознице.

Свакако да је врло тешка ствар и тражи много средстава исушење баруштина и мочварних места. То појединци нису у стању, без помоћи државе. Али нешто могу и појединци само ако су свесни опасности. Они могу да одводе воде из својих дворишта и имања, прокопавајући канале, али ни то није све. Канале треба чистити, нарочито с пролећа, а затим и преко целог лета, од траве, од муља и од свега што задржава воду. Не треба се варати, најмањи застој воде довољан је да се легу комарци. Зато треба мале барице засипати. Из појила и перила испуштати воду. Каљуге уклонити и очистити. Бурад с кишницом испразнити. Једном речи сваки и најмањи застој воде треба засипати, празнити, уклањати.

25. И овако се може заразити на ђубришту

Радојица радио босоног око штале. Сређивао разбациано ђубре. Одједанпут осети бол у пети. Стао босом

ногом на неко зарђало парче старе шерпе, мало га прокрвавило.

„Хвала Богу, није ништа опасно,“ мисли Радојица. Убриса крв кошуљом. И заборавио на то. али после неколико дана поче га нешто стезати у листовима. Мисле да је назебао, па га трљају, али не попушта. Почело се пети уз леђа, па га поткочило у целом телу. С времена на време спопадну га грчеви, сав се укрути. У леђима се извитопери као гудало. Стежу му се вилице, па не може да отвори уста.

Нема друге, треба тражити лекара. Одведу га у болницу и тамо се утврди зли грч. Заразио се, оним убодом, од ђубрета у коме је било заразних клица.

26. И земља се може заразити клицама

Ништа боље није прошао ни Петроније. Он се, на пашњаку, поред реке, тражећи у трави загубљену табакеру, убо у шаку на ексер. А после три четири дана створи се на месту убода раница. Није Бог зна шта. Али ускоро поче велика ватра, цело тело гори па га почело и заносити.

Морали су звати лекара.

— То је зли пришт, вели лекар.

— Откуда то, господине докторе. по Богу?, — пита Петроније. Ми знамо да се злић напрати. Ко ли ми га то напрати?

— Је ли, Петроније, пита га доктор, да ли се вама крве овце, што пасу поред реке?

— Има, Бога ми, и тога. Сваке године, разним домаћинима, оштети се по десетак брава, а неке влажније године може и више.

— Видиш, и ову твоју болест и окрвављеност оваца изазива иста клица којом је загађено земљиште поред реке. И прострел говеда изазива та клица.

— Е, чисто човек да не верује — одговара Петроније.

— Треба веровати, Петроније, јер је то тачно утврђено, као што смо ја и ти живи.

Петроније је одболовао неколико недеља, па је после тога свуда причао што му је лекар рекао.

Има их који се заразе овом болешћу кад пуштају крв окрвљеној стоци. Неки се заразе, кад прекољу ову стоку па једу месо. Оболе од злог пришта црева, од чега се ретко оздрави. Али њега могу добити и људи који носе пресне опанке, израђене од коже болесне стоке. И кад се вуна или свињске длаке угинуле стоке гребенају или чисте, па се удише прашина, може се добити тешко запаљење плућа од чега се обично умире.

27. Нечистоћа преноси болести

Често пате сељаци од глиста, а нарочито од пантљичаре. У неким крајевима Црне Горе мало је људи који немају пантљичару. И ово су болести које се добивају, ако се не гледа на чистоћу. Јајима неких глиста може се заразити млеко, поврће, воће, па и вода. А пантљичаре се добивају од бобичавог меса или сланине.

Може се месо и добро испећи, па да бобице остану живе. Сушење меса готово ништа не помаже.

28. Од коња се може заразити

Поче боловати коњ Јеремије Станковића. Исприштило му се и израђавило по носу. Цуре му густе, жућкасте бале. Мршави. Рђаво једе. Он се маје око њега, иако му људи веле да може бити сакагија. Он не верује, а једнога дана потресе га грозница, обујми

ватра. испришти се по телу. Тешко стање, занос. Није издржао ни три-четири дана, па умре од сакагије.

И од шапљиве стоке треба се чувати. И млеком од ове стоке може се заразити и добити устобоља.

29. Многе погрешке — многе болести

Рђави обичаји, да се једе из истог тањира или пије из исте чаше, нису ретко били узроци тежих обољења. Могу се овако пренети и разне заразне болести, али најчешће се тако могу заразити сифилисом

А кад се не пази на чистоћу у кући, нису ретка заражења клицама, које изазивају црвени ветар. Ове клице се налазе и у прљавштини испод ноктију, па се заражује врло често, ако се чачка нос таквим прстима или рашчеше кожа.

Ране се врло често покривају паучином, струготином с кајиша, неком травом, прљавом крпом. Све то може бити веома опасно, јер се у тој нечистоћи могу налазити и заразне клице, па изазвати тешка обољења.

Тешко се греша и кад уједе болесна животиња. Траже мајсторе који затрављују или пуштају кучиће испод језика, па после неколико недеља уједени оболи од беснила, од чега нема лека. Сваке године умре по десетак људи због ове неопрезности.

Могли бисмо још наставити с оваквим примерима, али разумном човеку биће и ово доста, да схвати и увиди, да заразне болести нису ни Божја казна, ни враџбине, већ да их изазивају заразне клице, којима ми, по своме незнању, допуштамо да се населе у наше тело, да се тамо шире и размножавају, да врше своје разорно дејство и изазивају тешка обољења.

Треба то схватити и усвојити, па ће већ лакше ићи да се бранимо. Јер кад знамо да нас непријатељ

вреба, и кад познајемо начин његових напада и откуда ће нас напасти, лакша је и поузданија одбрана.

А ми данас несумњиво знамо, да болесник сеје клице на све стране. Он их лучи с испљувком и кашљем, изметом, мокраћом. Свега тога треба се чувати. Али и кад прездрави, још за извесно време лучи заразне клице, па и тада треба све лучевине обезкличити или закопати дубоко у земљу, ако нема уредан заход. Има и лаких облика заразних болести. Гушобоља и скрлет могу се јавити као лаки крајници, грип као незнатна кијавица, срдобоља и тифус као краткотрајан пролив. Такви болесници луче клице као и најтежи. Па се дешава да и потпуно здрави људи преносе клице, али не оболе. То се дешава увек с људима из околине болесника. Постану клицоноше и друге заражују. Ето објашњења оним случајевима који не оболе. Они су међутим за друге опаснији од оболелих.

Видели смо да се и од домаћих животиња могу задобити заразне болести, као зли пришт, сакагија, беснило, па и друге. Од туберкулозних крава, нарочито млеко, може се добити туберкулоза. Од болесних коза преноси се малтска грозница, а може се добити и пантљичара, куга, црвени ветар, нека цревна обољења.

И храна може бити заражена, а још чешће се заражује, ако се рђаво прерађује а не чува како треба.

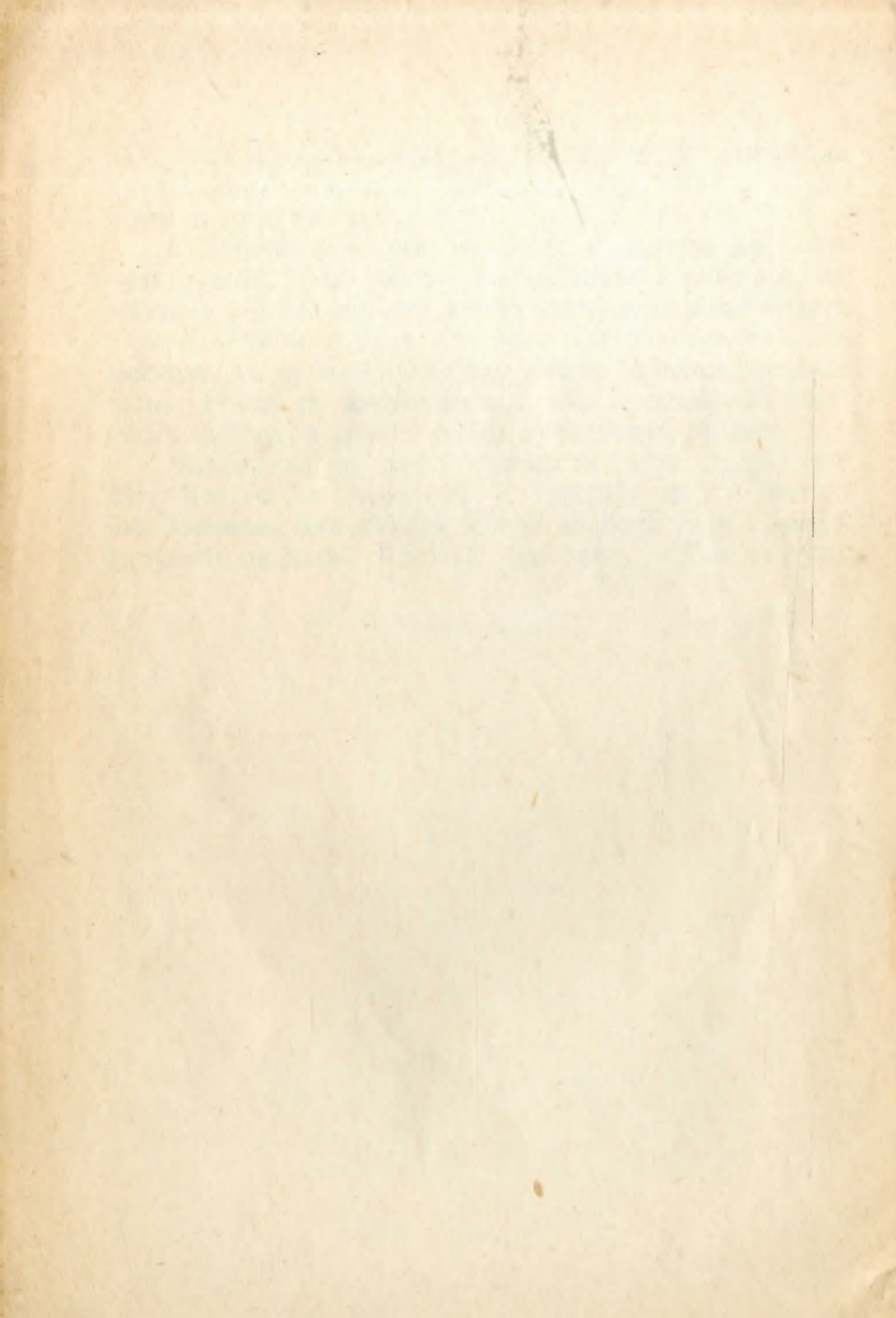
Неке животиње као беле ваши, комарци, бухе, уносе у наше тело клице убодом, људи их преносе с лучевинама оболелих, а мухе нарочито загађују храну.

И у земљишту могу бити заразне клице, нарочито ђубревитом. Али и предмети из околине болесника заражени су клицама, па их не смеју здрави дотицати, а да после тога не оперу добро руке.

Вода се често заражује, нарочито у отвореним кладенцима, врелима и бунарима. Нарочито је опасна речна и поточна вода.

У болесничкој соби кужан је и ваздух, јер болесник кашље, кија, говори, па избацује невидљиве капљице и у њима заразне клице. Зато се не ваља бавити у болесничким собама. Не ваља ни за болесног. Не мислите, да су њему пријатне посете и ваша запиткивања. Њему је много милији мир и одмор. И болеснику сметате, а себи и својој кући носите болест.

Видимо да нас многе опасности на све стране вребају. Кад их не познајемо и увребају нас и оштете нам здравље. Али кад их знамо, знаћемо се и бранити и чувати од њих. А ко се сам чува, и Бог га чува.

12